

LEHETSÉGES FÖLDRAJZ SZÓBELI ÉRETTSÉGI TÉMAKÖRÖK

BEMUTATÁSA *példákon keresztül* (NAT2020)

A jegyzet mellett javasolt a gimnáziumi tankönyvek, sőt (a kontinensek jellemzéséhez) a 7-8. évfolyamos általános iskolai tankönyvek használata is! A témák tájékoztató jellegűek. A tételek 1db természeti és 1db társadalmi jellegű résztételt foglalkoztatnak.

Példák lehetséges természetföldrajzi témakörökre

Csillagászat – tájékozódás

A Naprendszer égitestjei

a Naprendszer és a Nap tulajdonságai, a bolygók csoportosítása, a holdak, meteorok jellemzése

A Föld mozgásai

a forgás és keringés jellemzői, következményei nevezetes körökben, bioritmusban és időszámításban; a tengelyferdeség; a keringés következményei az éghajlatban

A földrajzi fókuszok

szélességi-hosszúsági körök meghatározása, kezdő köre, tulajdonságai, szögértéke, különleges körei, féltekéi

Gömbhéjak (geoszférák)

A Föld gömbhéjas szerkezete

Az ismertetés szempontjai: a gömbhéjak határai, halmazállapota, összetétele; a fizikai tulajdonságok változása a Föld középpontja felé; a geotermikus gradiens.

Az ősmasszívumok (ösföldek)

az ősmasszívumok eredete, kora, kőzetei, stabilitása, domborzata, csoportosítása, ásványkincsei

A gyűrthegegyiségek (lánchegegyiségek)

a gyűrthegegyiségek keletkezése, kora, magassága, szerkezete, formakincse, ásványkincsei; a két nagy lánchegegyiség-rendszer tulajdonságai, fontosabb tagjai

A magmás (vulkáni) kőzetek és a gránit

a gránit tulajdonságai, keletkezése, hazai előfordulása, felhasználása; a vulkáni kőzetek tulajdonságai és keletkezés szerinti csoportjai példákkal

Az üledékes kőzetek és a mészkő

a mészkő tulajdonságai, keletkezése, hazai előfordulása; az üledékes kőzetek fő csoportjainak jellemzése példákkal

A felszín alatti vizek

a víztípusok tároló közete, helyzete, pótlódása, fogyása, szennyeződése, egyéb tulajdonságai és különleges típusai

A tavak

a tókeletkezés módjai, a külső és belső erők szerepe; tótipusok bemutatása (keletkezés, tulajdonságok, példák); a mesterséges tavak jellemzése; a tópusztulás okai és szakaszai

A tengerjárás és a tengeráramlások

az árapály kialakulása, tulajdonságai, hatása az emberre; a tengeráramlások keletkezése, tulajdonságai, típusai, éghajlati hatásai; az áramlatokat módosító tényezők és az ideális áramlási rendszer; példák tengeráramlatokra

A légkör összetétele, szerkezete

a légköri gázok; a légköri övezetek határai, tulajdonságai, különleges zónái; a légsűrűség és a hőmérséklet változásai

A légörvények

ciklonok és anticiklonok: légnyomás és légáramlás a magban; az örvénylés iránya; hatásuk az időjárásra, keletkezési helyeik és elméleteik

Földtörténet / külső erők / övezetesség

A földtörténeti középideő

lemezmozgások, kontinensek helye és kapcsolatai, hegységképződések, élővilág fejlődése, hazánk középidői képződményei

A jég felszínformálása

a jégképződés területei, a tartós hóhatár fogalma, a jégerózió jellemzői, a jégkorszaki és a magashegységi formakincs

Az egyenlítői öv

elhelyezkedése, éghajlati tulajdonságai, vízjárása, növényzete, állatai, talaja, felszínformáló erői, emberi tevékenysége

A trópusi átmeneti öv

elhelyezkedése, éghajlati tulajdonságai, vízjárása, növényzete, állatai, talaja, felszínformáló erői, emberi tevékenysége

A mediterrán terület

elhelyezkedése, éghajlati tulajdonságai, vízjárása, növényzete, állatai, talaja, felszínformáló erői, emberi tevékenysége

A hideg mérsékelt (szubarktikus) öv

elhelyezkedése, éghajlati tulajdonságai, vízjárása, növényzete, állatai, talaja, felszínformáló erői, emberi tevékenysége

Kontinensek természetföldrajza

Észak-Amerika

a kontinens fekvése, partvonala; domborzati nagyformáinak helye, eredete, szerkezete; a kontinens éghajlata és vízrajza

Dél-Amerika

a kontinens fekvése, partvonala; domborzati nagyformáinak helye, eredete, szerkezete; a kontinens éghajlata és vízrajza

Európa domborzata

az ősföldek, röghegységek, lánchegységek, alföldek-medencék előfordulásai; a kontinensen megtalálható hegységrendszerek tagjai, keletkezésük kora és oka; a Kárpát-medence részterülete.

Magyarország természetföldrajza

Hazánk éghajlata

hazánk fekvése, éghajlata, éghajlati adatai; az éghajlatot befolyásoló hatások, módosulások az ország különböző részein

Hazánk felszíni vizei

vízhálózatunk jellemzői; fő folyóink tulajdonságai és nagyobb mellékfolyói; folyóink szabályozása, hasznosítása; nagy tavaink jellemzése, tótipusaink

Az Alföld

kiterjedése, éghajlata; eredeti és mai növényzete, talaja, vízrajza, lerakódott üledékei; részterületeinek jellemzése

Az Északi-középhegység

fekvése, éghajlati tulajdonságai; növényzete, talaja, eredete és kőzetei, tagjainak jellemzése, legmagasabb pontjai

A Dunántúli-középhegység

fekvése, éghajlati tulajdonságai; növényzete, talaja, eredete és kőzetei, tagjainak jellemzése, legmagasabb pontjai

Példák lehetséges társadalomföldrajzi témakörökre

Népeségföldrajz, településföldrajz, gazdaság, globális problémák

A világnépeség alakulása, népesedési ciklusok

a természetes szaporodás egyenlete, a népesség növekedését befolyásoló történelmi események, a négy népesedési ciklus, a világnépeség mai száma és jövője

Az emberiség térbeli eloszlása

Az Óvilág és Újvilág, a féltekék közti megoszlás; a ritkán lakott területek típusai, a nagy népsűrűség természeti és társadalmi okai, a népesedési góccok

Pénz és értékpapírok

a pénz fogalma, fejlődési állomásai; valuta, valutaárfolyam, deviza; infláció; az értékpapírok és típusaik

Az országok jövedelme és fejlettsége

GDP és GNI; jövedelem szerinti csoportok példákkal; fejlett és fejlődő országok; világgazdasági centrumok és erőterek

A fejlődő országok problémái és az ENSZ szervezetek

a fejlődő országok gyarmati múltból és népesedésből fakadó problémái (mezőgazdaság, foglalkoztatás, jövedelem, élelmezés, egészségügy, lakhatás, oktatás); a FAO, WHO és UNESCO bemutatása és segítségadási lehetőségei

A gazdasági integrációk kialakulása és a NATO

a gazdasági integrációk kialakulásának okai; az integrációs lépések; a NATO, megalakulása, céljai, hazánk tagsága

Energiahordozók és energiaszerkezet

az energiahordozók csoportosítása és fajtái; az ásványi energiahordozók fő kitermelő országai; az energiaszerkezet átalakulása és mai állapota; a megújuló energiaforrások alkalmazásának okai és lehetőségei

A természeti környezet károsítása

a környezetkárosítás társadalmi okai; a légszennyezés hatása az éghajlatra, az ózonrétegre és a kémhatásra; a vízkészlet károsítása és az erdőirtás

Európa

Az Európai Unió intézményei és területfejlesztése

az EU megalakulása és alapítói; hazánk csatlakozása; az EU nemzetek feletti intézményei; az EU legfejlettebb része, válságterületeinek tünetei és típusai, a válságterületek támogatása

A skandináv államok (Észak-Európa)

skandináv országok felsorolása; a több országra is jellemző természeti, történelmi, társadalmi adottságok felsorolása, hatásuk elemzése; a főbb mezőgazdasági tevékenységek és iparágak felsorolása

Németország: a keleti és nyugati rész eltérése; a Ruhr-vidék

Németország története a II. világháború után, az eltérő fejlődés okai és következményei az újraegyesítéskor; az ország jelenlegi világgazdasági szerepe; a Ruhr-vidék példáján keresztül a hagyományos iparvidékek kialakulása és szerkezete

Olaszország: az északi és déli rész eltérése

Olaszország fekvése, domborzata; a két országrész történelmi különbségei, eltérő éghajlata és vízrajza; mezőgazdaságuk és iparuk összehasonlítása; példa Észak-Olaszország főbb ipari központjaira

Franciaország természetföldrajza és mezőgazdasága

az ország medencéi, rög- és lánchegységei, fő folyói; az országon belüli éghajlatok; a mezőgazdaság jelentősége és éghajlatok szerinti tevékenysége; példák Franciaország turisztikai adottságaira

Románia természetföldrajza és mezőgazdasága

az ország fekvése, éghajlata, nagytájainak és azok mezőgazdaságának bemutatása; példák a magyar lakosságú-vonatkozású településekre Romániában

Európán kívüli kontinensek

Ausztrália természetföldrajza és gazdasága

fekvése, partjai, nagyszerkezeti egységei; vízrajza és éghajlata; a gyarmati múlt hatásai a népességre, gazdasági szerkezetre és külkereskedelmi kapcsolatokra; az ország bányászott nyersanyagai; példák ausztrál városokra

Afrika élelemtermelése: a fejlődő országok mezőgazdasága

A fejlődő országok mezőgazdasági birtokviszonyai, színvonala; a hagyományos és a modern mezőgazdaságuk; példák jellemző növényekre és állatokra, afrikai előfordulásra; példák mezőgazdasággal összefüggő környezeti veszélyekre

Arab országok: a szénhidrogének szerepe

É-Afrika és az Arab-félsz. fő arab országai, fejlettségi csoportjai; az olajtermelés alakulása, exportja, világgazdasági szerepe; a földgáz felhasználása

Az USA világgazdasági szerepének kialakulása

az USA fejlődését segítő természeti adottságok és történelmi események; az amerikai gazdaság mai jellemzői; 4-5 kiválasztott város gazdasági szerepe az országon belül és a világgazdaságban

Magyarország

A népesség térbeli és életkori eloszlása, természetes szaporodása

a lakosság létszáma, a népsűrűség területi eltérései; a lélekszám alakulása az utóbbi évtizedekben, ennek okai; a koreloszlás bemutatása korfán

A településhálózat fejlődése, a tanyák és a falvak tulajdonságai

településhálózatunk alapjai, a török idők, az iparosodás hatása a hálózatra; a tanyák kialakulása, a falvak méret és alaprajz szerinti típusai

A növénytermesztés

a hazai növénytermesztés általános adottságai; a búza és kukorica vetésterületei, környezeti igényei, felhasználásuk módjai; a paprika, paradicsom, hagyma és burgonya fő termőterületei; hazánk jelentős borvidékei; néhány élelmiszeripari központunk megnevezése

A Kisalföld és az Alpokalja természeti adottságai és gazdasága

a Kisalföld és az Alpokalja helye, rész tájai, éghajlata, folyói; a fontosabb termények és állatok, az élelmiszeripar, könnyűipar, nehézipar típusai, telephelyei, kulturális és turisztikai központok a térségben

Ha a vizsgázó az egyik tétel helyett PROJEKTMUNKA ELŐZETES ELKÉSZÍTÉSÉT és a szóbelin való bemutatását választja, akkor a másik tétel ezekhez hasonló témakörök közül fog kikerülni:

A térkép

a térkép fogalma, csoportosítási lehetőségei; a méretarány megadása és használata; a térkép jelrendszere, a domborzat-ábrázolás eszközei; relatív és abszolút magasság.

Közetek és ásványok

az ásvány és a kőzet fogalma; a 3 nagy kőzettípus jellemzése, példák a közejük tartozó kőzetek emberi felhasználására; a magmás és üledékes kőzetek alcsoportjainak jellemzése; a kőzetfajták egymásba alakulása.

A talaj

a talaj fogalma, kialakulása; a zonális és azonális talaj fogalma és hazai példái; a humusz jellemzése; a talaj vízháztartása és a talajbeli víz formái; talajminőséget rontó folyamatok; talajlevegő.

A talaj szennyezése és pusztulása

a mezőgazdasági, ipari, közlekedési és lakossági szennyezés lehetőségei; a lakossági, ipari, mezőgazdasági talajpusztulás lehetőségei; a szennyezés és pusztulás megelőzésének-kárcsökkentésének módjai.

A kőzetburok mozgásaihoz kapcsolódó veszélyhelyzetek

a lemeztektonika; földrengés- és vulkanizmus sújtotta térségek; a rengések tulajdonságai; a felszíni vulkanizmus formái; a földrengés-vulkanizmus kárenyhítésének módjai; a tömegmozgások típusai és kárenyhítése.

A felszínközeli légkör felmelegedése

a napsugárzás veszteségei a légkörben; az albedo jellemzése; az üvegházhatás; a hajlásszög fogalma, értéke, térbeli és időbeli változásai a Földön.

A globális klímaváltozás

az üvegházhatás; az üvegházgázok természetes és emberi forrásai, kibocsátásuk csökkentésének módjai; a klímaváltozás lehetséges hatásai az élővilágra, vízkörforgásra, a gazdasági és társadalmi folyamatokra.

A légmozgások és a szél

a légnyomás; a légnyomás és a léghőmérséklet kapcsolata, a légkörzés kialakulása; a szél fogalma, a szélirányt módosító tényezők; a szél mint külső erő: feltételei, romboló és építő munkája példákkal.

A nagy földi légkörzés

a nagy földi légkörzés a Coriolis erő nélkül; a Coriolis erő hatásai a légkörzésre (új szelek, légnyomásövek, szélirányok); a három nagy szélrendszer bemutatása; a monszun fogalma, fajtái és földi előfordulásai.

Az időjárás és az éghajlat

időjárás, éghajlat, időjárási elemek; a szoláris éghajlati övezetek tulajdonságai; a valós éghajlati övezetesség létrejötte; az övezeteken belüli egységek bemutatása; hazánk éghajlati besorolása; a földrajzi övezetesség.

A csapadékképződés

víz a légkörben; a páratartalom mérése; a telítettség átlépése és a kicsapódás; a talajmenti kicsapódás; a magaslégköri kicsapódás lehetőségei és megjelenési formái; a csapadék emberi életet befolyásoló hatásai.

A víz gazdasági szerepe

a lakosság, a mezőgazdaság és az ipar vízfelhasználási módjai; a vízi közlekedés; a víz mint energiaforrás; az ivóvíznyerés módszerei; a vízkészletet fenyegető veszélyek és azok csökkentési lehetőségei.

A Bükk Nemzeti Park

a BNP adatai; domborzata, kőzetei, geológiai érdekességei; növényzete, védett növényei-állatai; kulturális, történelmi, ipartörténeti, világörökségi látnivalói; példák tájvédelmi körzetekre, természetvédelmi területekre.

Miskolc környékének idegenforgalmi tényezői

jellemezzen 3 eltérő (természeti, történelmi-kulturális, komplex) turisztikai látnivalót a város környékén; jellemezzen egy miskolci kulturális eseményt / tömegrendezvényt; mutasson be egy Miskolcon kívüli, de B.A.Z. megyei turisztikai területet; jellemezze a város tulajdonságainak turisztikailag előnyös és hátrányos vonatkozásait, a fejlesztés lehetőségeit!

Az energiahordozók

a fogyó és megújuló energiahordozók; a fogyó energiahordozókkal kapcsolatos környezeti problémák; a megújuló energiaforrások használatának lehetőségei és korlátai; a vízerőművek előnyeinek-hátrányainak bemutatása a Nilus kapcsán.

A globalizáció

a globalizáció; a kialakulásához vezető tényezők és események; a TNC-k tulajdonságai, múltbeli és jelenlegi vállalatsszervezése; példák a globalizáció káros / előnyös természeti-társadalmi hatásaira, híres TNC-kre és „világtermékekre”.

A nagyvárosi élet problémái

város fogalma, városi szerepkör és vonzaskörzet; az urbanizáció; a városok vonzó hatása a népességre és a vállalatokra; a városok környezeti, egészségügyi, infrastrukturális problémái; a városok létének lehetséges pozitív következményei.

A hulladék

a hulladék és a szemét, a hulladéktermelés növekedésének okai; a műanyagok, elektronikai és ruhaipari hulladékok problémája; a hulladékcsökkentés lehetőségei; az EU 5 lépcsős hulladékkezelési piramisa.

Az élelmiszer-ellátási problémák

a fejlett és fejlődő országok élelmezéssel kapcsolatos problémái, okai; az éhezés létének végső okai, a minőségi és mennyiségi éhezés; kárenyhítési lehetőségek az élelmiszerpazarlás, az élelmiszer-ellátási lánc és a méltányos kereskedelem területén.

Az egyén szerepe a környezetvédelemben

a tudatos fogyasztó vásárlási szokásai; energia- és víztakarékosság, ökológiai szemlélet otthon és a kertben; a szemét csökkentése; a közösségi gazdaságban és a környezettudatos kezdeményezésekben való részvétel.